

Nr 95.

Av herr **Lindhagen**, om åvägbringande inom statens verk och inrättningar av besparing i hushållningen med elektrisk belysning m. m.

Det är lätt att äska nya utgifter och överlämna inkomsternas anskaffande åt försynens skickelser (*konsumtionspolitik*). Svårare är att med omtanke skapa nya ekonomiska värden, som kunna fylla behoven, (*produktionspolitik*). Med det förra sysselsätta vi oss därför synneligen frikostigt. De senare utvägarna beträdas däremot ovilligt och dröjande.

Det är lätt att låta beviljade anslag rinna ymnigt ut i sanden (*expeditionsförvaltning*). Svårare är att hushålla med sådan omtanke, att anslaget räcker länge och blir väl använt (*produktiv förvaltning*). Åt den förra uppgiften hängiva vi oss därför av hjärtans lust. Den senare åter blir tämligen lämnad åt sitt öde.

I dessa tider, då det sökes efter möjligheter till besparingar, må det tillåtas mig erinra om en möjlighet på den försummade produktiva förvaltningens område. Bland de ofta ganska bottenlösa utgifterna till statens och kommuners verk och styrelser böra genom omtanke kunna göras betydande besparingar på posterna papper, elektrisk belysning, bränsle och dylikt. Därmed slösas nu ofantligt mångenstädes eller kanske överallt. Befättningshavarna från den högsta till den lägsta tänka icke med samvetsgranthet på utgifternas begränsning. Man gör kontorslivet så bekvämt och angenämt för sig som möjligt. I övrigt sakna vi tillräckligt intresse av, att inköpen och konsumtionen bliva förståndigt och ekonomiskt ordnade. Man låter till och med uppskörta sig hur mycket som helst. Det är det allmänna, som betalar.

Sålunda kan förbrukningen av papper ofta vara mycket hänsynslös och sällan sker den samvetsgrant. Vackert, dyrbart papper är ju angenämast att begagna och sådant begagnas därlör ofta även till de obetydligaste konceptanteckningar, för vilka papper av vanligaste slag borde vara gott nog. Därtill kommer lyx i expeditionen såsom små obetydliga skrivelser utvändande på helark och avfattandet av

skrivelser till Konungen med utnyttjande av allenast tre rader av första sidan o. s. v. Ett synnerligt ödslande med papper sker genom stora marginaler och ett mycket spatiöst avstånd mellan raderna uti en myckenhet utgående expeditioner. Därtill har förordningen om expeditiönslösen sin dryga skuld. Det måste tas itu med denna sak på ett omfattande sätt med uttryckligt bestämmande, helst vilka papperssorter få användas för olika ändamål.

Slöseriet med elektrisk belysning börjar redan med byggnadens uppförande eller med lokalens inredning. Arkitekten, byggmästaren, installatören, kontrollören känna lika litet uppfordran till medlidande med det allmännas börs som befattningshavaren. För att åstadkomma belysning på en punkt tändas lampor samtidigt på andra obehövliga ställen. Under stundom utvecklas en belysning till övermått genom en mängd lampor samlade på en punkt. Ofta, kanske oftast är en lampas styrka onödigt stor och kostsam för sitt ändamål.

När sedan en sådan lokal upplåtes till begagnande, skynda vi oss att njuta fullt av dessa möjligheter till trevnad. Full belysning i tak och på bord, så att rummet blir glatt. Korridorerna också gärna rikligt upplysta även vid tillfällena, då sällan någon beträder desamma. Att släcka ljus vid bortgåendet på någon stund från en lokal är en sak, som måhända förekommer, men i regeln säkerligen icke. Vi äro ju icke hemma hos oss, och det är staten eller kommunen, som betalar. Även efter arbetets slut kan man möngra gå se våningar och korridorer stråla i ljus under den rengöring, som pågår där efter arbetet.

Samma sak med bränslet. Någon skillnad på varma och kalla dagar göres ofta icke alls eller obetydligt. Huvudsaken är att göra det så bekvämt och varmt som möjligt. Björkved smälter bort som snö för solen, och kolåtgångens hemligheter vid centraluppvärmning bliva nog sällan uppdagade.

Ovannämnda och andra liknande missförhållanden äro utmärkande icke blott för allmänna verk och inrättningar, ehuru de nog blomstra där allramest, därför att kontrollen är ringa eller ingen. Varhelst en löntagare arbetar för annans räkning och ej har en oavlätlig kontroll över sig eller blivit tekniskt urståndsatt till misshushållning, så misshushållas det. Detta är en av lönesystemets många nattsidor. Förtroendemännen i riksdag, kommittéer, kommuner, partier med flera dylika ställen äro lika frikostiga med utgifterna.

Det är vanskligt att uträkna vad på detta sätt inom landet förlorades i ekonomiska värden till ingen nytta. Man kan emellertid vara förvissad om, att det är oerhörda belopp.

Än värre är den försämring i befattningshavares och förtroendemens karaktär eller åtminstone frånvaron av förbättring av densamma, som utmärker detta system. Ett allvarligt ingripande på detta område till en början vid statens verk och inrättningar innefattar framför allt frågan om möjligheten av befattningshavares, liksom överhuvudtaget löntagares uppfostran till pliktuppfyllelse (social etik) även i sådana avseenden, som här berörts. Annars kommer staten att förbli samma dåliga och hopplösa administratör, som den alltid varit. Socialiseringar och andra dylika ansatser komma lätt att grundligt förfelas, så länge ej löntagaren av egen inre kallelse och plikt känsla arbetar med samma intresse och omtanke för företaget, som vore det för egen räkning.

Denna insikt vägra intressepartierna att tillägna sig. Socialdemokraterna och kommunisterna ha till och med nyligen uteslutit en inskriven uppfordran därtill från sina program. De förra ha ansett den andliga friheten och självansvaret icke behöva befordras av statsmakterna. Och kommunisterna ha funnit »medborgarnes karaktärsdaning och deras personligheters inre utveckling» icke ha någon uppgift i deras samhällssystem.

Trots att utsikterna sålunda ej äro de bästa, tillåter jag mig ifrågasätta, att såsom ett ekonomiskt och moraliskt experiment befattningshavare i statens verk och inrättningar uppfordras till ett samvetsgrant utövande av sina befattningar i ovannämnda hänseenden, och att denna omtanke uppbygges på pliktuppfyllelse och självansvar och ej blott på fruktan för påföljder under inflytande av något kontrollsystem. Försök till rättelser ha nog skett. Men de ha ej varit tillräckligt djupgående och snart råkat mer eller mindre i glömska.

Målet är ouppbanneligt, om icke även dylika förpliktelser sammanvävas med arbetsuppgifterna. Från den unge tjänstemannens första inträde i verket bör han påverkas av en dylik vädjan till hans karaktär. Verkets instruktioner måste således innehålla även dylika påminnelser tillika med utvägar, genom vilka de kunna göra sig dagligen gällande. Även vid lokalernas inredning bör teknisk omtanke egnas ifrågavarande belysnings- och bränsleangelägenhet i sparsamhetens intresse.

Det hemställes,

att regeringen ville överväga:

1. Genom vilka föranstaltningar inom statens verk och inrättningar kan anordnas en effektiv och varaktig besparing i hushållningen med elektrisk belysning, bränsle, papper och dylikt;

2. På vad sätt en omtänksammare ekonomi i detta avseende må kunna uppbyggas ytterst på löntagarnes pliktuppfyllelse, självansvar och intresse att vårda allmän egendom som sitt eget och ej blott på fruktan för påföljder under inflytande av något kontrollsystem.

Stockholm den 31 januari 1922.

Carl Lindhagen.